

Євген Ткач, Олена Суховершко

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА “ЄВРОРЕГІОНУ “БУГ”

У статті наведена структура керівних органів “Євро регіону “Буг” та розглянуті їх права і обов’язки. Охарактеризовані симпозиуми, семінари, зібрання і конгреси, які проходили після створення “Євро регіону “Буг”.

Характерною рисою сучасності є розвиток регіональної та валютної інтеграції в Європі. Процес зближення, взаємодії національних економік, спрямованих на утворення єдиного господарського комплексу в рамках угруповань, знайшов вираз в Європейському Співавторстві. Європейський Союз – це найбільш розвинуте регіональне інтеграційне угруповання країн Європи.

Сучасна участь України в міжнародному розділі праці далеко не відповідає її потенційним можливостям, тому держава зацікавлена в інтеграції з країнами Західної Європи і проводить цілеспрямовану на це державну політику. Указом Президента України у 1993 році створено Міжвідомчий комітет України у справах Європейського Співавторства. У 1994 році було підписано „Угоду про партнерство та співробітництво між європейськими співтовариствами, їх державами-членами і Україною”. Вона включає весь спектр міжнародних стосунків – торгівельне, економічне, фінансове співробітництво між ЄС та їх державами-членами з одного боку, і Україною – з іншого; укладена на 10 років і передбачає поступову інтеграцію України в ЄС.

Підготовка і вступ України в ЄС вимагає дослідження світових інтеграційних процесів, вибору відповідних шляхів і форм їх здійснення, в тому числі на регіональному рівні.

Серед факторів, що забезпечують активне включення країни в сучасний інтегрований світ, важлива роль належить прикордонному співробітництву як специфічній сфері зовнішньоекономічної діяльності прикордонних територій. Завдяки вигідному положенню Україна має великі потенційні можливості у налагодженні такого співробітництва. Їх безпосередні сусіди – Росія, Білорусь, Молдова, Румунія, Угорщина, Словаччина, Польща, Болгарія, Туреччина – складають надзвичайно різноманітне в політичному і в економічному плані зовнішнє середовище.

Актуальні проблеми формування транскордонного співробітництва, незадовільне використання геополітичного положення України, великих можливостей спільного з суміжними територіями вирішення проблем підвищення рівня життя, зайнятості, екології у прикордонних районах привернули увагу багатьох науковців. Проблема становлення і функціонування транскордонного співробітництва присвячені праці Беленського Л.Ю., Доліщнього М.І., Клімчука Б.П., Передрія О.С., Сюська І.М., Устича С.В. та інших. Основна увага в розробках науковців зосереджується на доведенні необхідності і можливостей транскордонного співробітництва, визначенні ролі і суті євро регіонів в цьому співробітництві, ролі органів державної влади. Більшість досліджень зосереджуються на вибіркових проблемах формування транскордонного співробітництва, окремих його формах і носить оглядовий характер.

В даний час практично відсутні фундаментальні роботи, які б узагальнювали та синтезували зарубіжний досвід транскордонного співробітництва, визначали його форми і на основі полегшеного підходу визначали б перспективні напрямки розвитку. В основному увага приділяється загальнонаціональним інтересам і дослідження зводиться до аналізу реалізації внеску прикордонних районів в зовнішньоторговельній діяльності та туризмі.

Головним завданням дослідження є: визначення ролі транскордонного співробітництва в контексті інтеграції України в ЄС, ознайомлення з зарубіжним досвідом функціонування євро регіонів, аналіз формування нормативно-правової бази та державного механізму регулювання транскордонного співробітництва, аналіз стану транскордонного співробітництва Волинської області по галузям, вироблення концепції розвитку співпраці цього регіону з прикордонними територіями Республіки Польща.

Єврорегіони потребують формування відповідної структури і законодавчої бази для функціонування, отримання коштів і виконання своїх обов'язків щодо уряду і громадян. Необхідно відмітити, що на початковій стадії для виконання транскордонного співробітництва не потрібно ніяких обширних структур і законодавчих форм. Воно може здійснюватися у формі робочих груп і у неформальних структурах, в яких беруть участь представники регіональних властей та організацій, як це було на початковій стадії формування "Єврорегіону "Буг". Однак тут дуже важливим моментом є те, що обидві сторони транскордонного співробітництва, незалежно від розміру територій їх держав і кількості населення, рівні в своїх правах.

Як правило, євро регіони мають типову організаційну схему з декількома комітетами: виборна парламентарна асамблея (Комісія членів), Рада, виконавчий комітет із головними адміністративними посадовими особами, спеціальні комітети, в яких беруть участь всі партнери з економічного і соціального розвитку.

Органами транскордонного об'єднання "Єврорегіон "Буг" є: Рада "Єврорегіону "Буг", президія "Єврорегіону "Буг", Секретаріат, Ревізійна комісія.

Найвищим органом даної структури є Рада "Єврорегіону "Буг". До компетенції Ради належать: обговорення та затвердження спільних проектів транскордонного співробітництва, що здійснюються в рамках об'єднання; забезпечення їх фінансування та реалізації, прийняття статуту та внесення до нього змін; вирішення питань прийому та вибуття членів об'єднання; затвердження бюджету об'єднання; вибори Президії Ради Єврорегіону та ревізійної комісії; визначення складу секретаріату; визначення регламентів Ради, секретаріату та ревізійної комісії; створення робочих груп та визначення шляхів вирішення проблемних питань у процесі прикордонного співробітництва. Усі рішення Рада приймає, виходячи з принципу однаковості сторін, крім рішень, що стосуються позбавлення членства в об'єднанні. Основними завданнями Ради є сприяння становленню та розвитку "Єврорегіону "Буг", як авторитетної міжнародної організації, розробка пріоритетних напрямків співробітництва в рамках Єврорегіону, налагодження та розвиток співпраці з іншими євро регіонами, міжнародними інституціями, діяльність яких спрямована на розвиток та прискорення інтеграційних процесів у Європі.

До складу Ради входить по 10 представників від кожної із сторін. Засідання Ради проводяться не менше 2 разів на рік. У засіданнях із правом дорадчого голосу можуть брати участь представники законодавчої та виконавчої влади всіх рівнів від усіх сторін, а також міжнародних організацій. Головуючим на засіданнях Ради призначається по чергово кожний із членів Президії Ради. Він очолює роботу Президії в період між її засіданнями.

Президія транскордонного об'єднання "Єврорегіон "Буг" складається з двох членів по одному від кожної сторони, які призначаються Радсю. Вона виконує робочі, координаційні та представницькі функції під час та між засіданнями Ради.

Секретаріат "Єврорегіону "Буг" є виконавчим та адміністративним органом об'єднання. Він створюється Радою з однаковою кількістю чоловік від кожної із сторін, що мають свої відділення, до складу яких входять члени секретаріату однієї країни. Такі відділення працюють без взаємного підпорядкування і є виконавчими органами кожної сторони. Секретаріат обов'язковий учасник засідань Президії та Ради. До цього компетенції входить: підготовка та подання на розгляд Ради проектів рішень, а також інших розробок, що стосуються спільних дій в рамках прикордонного співробітництва; ведення підготовки засідань Ради; координація діяльності робочих груп; представлення об'єднання перед іншими владами; виконання функцій, що пов'язані з управлінням та фінансуванням діяльності об'єднання.

У Ревізійну комісію входять чотири особи, що пропорційно представляють кожну із сторін. До їх компетенції належить перевірка правильності використання фінансових коштів, оформлення та ведення документації. Голова ревізійної комісії затверджується Радою по чергово від кожної сторони терміном на два роки.

Для вирішення визначених спільних завдань Рада може створювати постійні або тимчасові робочі групи, які готують пропозиції та матеріали, що розглядаються Секретаріатом і представляються їй. У "Єврорегіоні "Буг" створені такі постійні робочі групи: 1) територіального планування комунікацій і транспорту; 2) охорони та відновлення стану природного середовища, а також ліквідації наслідків катастроф і стихійних лих; 3) інформації і бази даних; 4) розвитку контактів між жителями, адміністративно-громадської і господарської співпраці; 5) освіти, охорони здоров'я, культури, спорту і туризму. Групи можуть запрошувати експертів для опрацювання проблемних питань.

Фінансування діяльності структур, які необхідні для реалізації його мети і завдань, забезпечуються кожною стороною згідно окремо встановлених критеріїв. Затверджені Радою спільні проекти, а також кошти, що необхідні для функціонування секретаріату і груп, виділяються сторонами в однаковій мірі за курсом вільно конвертованих валют, якщо остання

не передбачила іншого. Кожна країна в міру своїх можливостей за погодженням Ради може виконувати певну роботу в межах Єврорегіону із метою безкоштовного використання її результатів на користь членів об'єднання.

Об'єднання припиняє свою діяльність у випадку одностайного рішення всіх сторін, якщо мета та завдання, для яких воно створене, не можуть бути реалізовані або коли в ньому залишилась тільки одна сторона. У разі розпуску об'єднання, його майно, основні та оборотні засоби, активи і пасиви, що є спільною його власністю, розподіляються між усіма засновниками пропорційно їх внеску. Кожен із членів об'єднання має право вільного виходу із нього, офіційно повідомивши про це інші сторони за шість місяців до виходу, без права відшкодування вкладених коштів. При наявності у законодавстві держав-учасниць об'єднання інших норм, ця сторона керується законодавством своєї держави.

Отже, можна вважати створення "Єврорегіону "Буг" позитивним фактором як з точки зору національних інтересів України в плані зміцнення стосунків із сусідніми державами і розширення мережі зв'язків у Центрально-Східній Європі, так і з точки зору загальноєвропейських інтересів – у плані сприяння міжнародної стабільності в регіоні.

За час, що минув після створення "Єврорегіону "Буг", відбулося три засідання його членів. На першому засіданні, яке відбулося 27 листопада 1995 року в Хелмі (Республіка Польща), були визначені та обрані керівні органи Євро регіону і сформовані робочі групи. Головним керівним органом є Рада "Єврорегіону "Буг". Вона визначає й забезпечує реалізацію єдиної стратегії розвитку транскордонного співробітництва між членами об'єднання. Рішення Ради є обов'язковими для виконання всіма органами "Єврорегіону "Буг". Рада обирає Президію Ради, ревізійну комісію та Секретаріат. Президія Ради виконує робочі, координаційні і представницькі функції на час між засіданнями. До складу Президії Ради обирається по одному представнику від кожної сторони. Головою Президії Ради було обрано голову облдержадміністрації

Волинської області Бориса Клімчука. На засіданні Президії Ради визначено, що Секретаріат буде мати національне бюро в місті Хелм та в місті Луцьк, сформовані робочі групи по координації наукових досліджень, раціональному природокористуванню, охорони навколишнього середовища, інформації та бази даних, а також координації зовнішньоекономічної діяльності в рамках Єврорегіону.

В ході другого засідання членів Ради Єврорегіону, яке відбулося 27 квітня 1996 року в місті Володимир-Волинському, підведені підсумки та проаналізована робота "Єврорегіону "Буг" в період з часу його створення (листопад 1995 р. – квітень 1996 р.), добрані члени Ради, ревізійної комісії та секретаріату як з української, так і з польської сторін. Також затверджено керівників робочих груп та плани роботи цих груп. Розглянуто та затверджено Положення про Раду транскордонного об'єднання "Єврорегіон "Буг".

На засіданні розглядалось питання про створення єдиного інформаційного органу "Єврорегіону "Буг". Пропонувались три періодичні видання – єдина спільна українсько-польська газета "Єврорегіон "Буг" та два види журналів формату А-3, Ф-4. Підкреслювалось, що єдиний інформаційний орган стане джерелом поповнення бюджету Єврорегіону, за рахунок коштів від реалізації реклами. Розглядалось питання про створення в перспективі на базі приватних структур спільного телевізійного органу, який проводив би обмін телепрограмами.

Членами Ради затверджено концепцію про структуру проекту спільної українсько-польської екологічної програми "Чистий Буг". Цей документ направлено для розгляду та вивчення в Європейську комісію в Брюссель, яка висловила свою зацікавленість цим проектом в ході візиту членів Єврорегіону.

Розвиток та поглиблення прикордонного співробітництва створюють об'єктивні потреби для спрощеного переходу українсько-польського кордону мешканцями територій, що увійшли до складу "Єврорегіону "Буг". Спеціалісти управління зовнішньоекономічних зв'язків і внутрішніх справ Волинської області виїжджали в Ужгород та Чернівці для вивчення досвіду, так як між Україною та Румунією є домовленість на офіційному рівні про спрощений перехід їх громадян, а між Україною та Угорщиною аналогічна угода підписана ще в 1993 році. Тому, на цьому засіданні обидві сторони вийшли із звертанням до урядів України та Республіки Польща щодо підписання угоди про спрощений перехід українсько-польського кордону для жителів прикордонних населених пунктів.

Членами Ради прийнято заяву "Єврорегіону "Буг" про вступ до Асоціації Євро регіонів та направлено її для розгляду в штаб-квартиру цієї організації.

20 листопада 1996 року у місті Сандомир (Барнобжезьке воєводство Республіки Польща) відбулося третє засідання членів Ради "Єврорегіону "Буг", в якому брали участь члени Ради, регіональних секретаріатів, керівники робочих груп. На ньому заслухано звіт про роботу груп польської та української сторін над розробкою стратегії діяльності "Єврорегіону "Буг". Керівники

робочих груп розглянули питання: територіального планування, комунікацій, транспорту і зв'язку; охорони навколишнього середовища та поліпшення екологічного стану; ліквідації стихійних лих; сприяння розширенню контактів між мешканцями прикордонних територій; розвитку співробітництва між організаціями та установами, суб'єктами господарської діяльності та ін. Після дискусії з цього питання створені додатково робочі групи щодо співробітництва міст, співпраці молоді, а також комісією Ради з питань регламенту. Визначені програми для спільної реалізації: програма налагодження органів місцевого самоврядування; програма співробітництва "Молодь Єврорегіону "Буг". На засіданні внесено й обговорено пропозицію щодо відкриття пункту переходу українсько-польського кордону Збереже-Адамчуки та будівництва тут мосту через річку Буг. Розроблені пропозиції щодо активізації діяльності транскордонного об'єднання в таких напрямках як розбудова кордонної інфраструктури, відкриття нових пунктів пропуску, охорона навколишнього середовища, промислова кооперація, наука, освіта, культура, охорона пам'ятних місць.

Співпраці в рамках Єврорегіону – це новий і ще неосвоєний напрям міжнародної діяльності. Саме тому, дуже цінним є досвід, накопичений в процесі роботи вже існуючих потягом тривалого проміжку часу об'єднань. В цьому зв'язку надзвичайно важливою була участь членів Ради "Єврорегіону "Буг" в першому економічному форумі "Схід-Захід", який проходив в січні 1996 року в Женеві (Швейцарія). Мета цієї конференції носила подвійний характер: обсяг думками та досвідом, сприяння новим видам співробітництва між політичними та економічними представниками всіх регіонів Європи. На запрошення Ради Європи з 16 по 21 березня 1996 року члени Єврорегіону відвідали Бельгію та ФРН з навчальним візитом. Під час їхнього перебування в цих країнах члени Єврорегіону змогли ознайомитись з роботою Європейської Комісії Асоціації Прикордонних Регіонів Європи, зустрілись з представниками Єврорегіону "Брюссель". В ході зустрічі головна увага спрямовувалась на пошук шляхів налагодження тісних і продуктивних контактів "Єврорегіону "Буг" з відповідними європейськими організаціями. Можливості встановлення контактів в галузі економіки, культури, освіти науки розглядались і під час зустрічі членів Ради "Єврорегіону "Буг" з представниками німецько-французького Єврорегіону "Лотарингія" (місто Хелм, 13 вересня 1996 р.). Участь членів "Єврорегіону "Буг" у конгресі "Польща – Україна, економічна співпраця" (місто Жешув, Республіка Польща 16 лютого 1996 р.), дозволила детально проаналізувати спільні можливості щодо об'єднання виробничих потенціалів, обміну інформацією стосовно діючих законодавчих положень у виробничій сфері.

Таким чином, створення "Єврорегіону "Буг", стало якісно новим рівнем організації співробітництва органів місцевого самоврядування та виконавчої влади прикордонних територій – членів транскордонного об'єднання. Метою цього співробітництва є поліпшення умов життя мешканців "Єврорегіону "Буг", завдяки використанню сприятливого географічного положення, підтриманню суспільно-економічного розвитку, охороні навколишнього середовища, використанню спільної культурної спадщини. Успішне виконання запланованих заходів у великій мірі залежить від ініціатив на рівні місцевого самоврядування.

Підписання Угоди між Волинською обласною державною адміністрацією України та адміністрацією Замостського і Холмського воєводств про розвиток прикордонного співробітництва, Угоди між головою Волинської обласної державної адміністрації та воєводою Заморським "Про двостороннє співробітництво в галузі охорони здоров'я людей, охорони навколишнього середовища при загрозі надзвичайних ситуацій і епідемій" та ряду інших угод про співробітництво в гуманітарній сфері, галузі гідрометеорологічного забезпечення, охорони навколишнього середовища сприяє активізації транскордонного співробітництва Волинської області та Польщі. Значну роль в цьому відіграють зв'язки між спорідненими містами та регіонами, зокрема, між Луцьком та Любліном, Ковелем та Зелом, Володимир-Волинським та Грубешовим.

Перспективи розвитку транскордонного співробітництва області та прикордонних воєводств Польщі обговорювались в ході засідань членів "Єврорегіону "Буг". Не менш важливим та перспективним для подальшого розвитку співробітництва є участь молоді в реалізації завдань "Єврорегіону "Буг".

Важливим є інформування широкої громадськості про діяльність "Єврорегіону "Буг". Завдяки рішення, прийнятому на другому засіданні членів Єврорегіону, вже зроблені перші кроки. Звернення членів Єврорегіону до Урядів України та Республіки Польща сприяло підписанню Угоди про взаємні безвізові поїздки Президентами України та Польщі 26 червня 1996 року у Варшаві.

За період між засіданнями Ради Єврорегіону активно працювали робочі групи над завданнями згідно затверджених планів роботи. Будівництво автомагістралей, розбудова кордону та прикордонної інфраструктури, розвиток залізничного транспорту, співпраця у сферах

промислової кооперації, сільського господарства, банківської діяльності, охорони навколишнього середовища, гідрометеорології, культури, наукового співробітництва та підготовки кадрів можуть стати основою для продуктивних стабільних і добросусідських відносин. Очевидно, що всі проекти неможливо реалізувати без підтримки на державному і міжнародному рівнях. Успішне їх виконання можливе лише при залученні коштів української та польської сторін, та підтримки міжнародних організацій. Саме з цією метою в Європейську комісію були направлені додаткові матеріали стосовно екологічної програми "Чистий Буг". Пропозиції по розбудові кордонних пропускних пунктів, вирішенню питань охорони природи, створенню соціальної економічної зони "Інтерпорт Ковель" надіслані для можливої участі в Програмі прикордонного співробітництва в рамках Програми "ILCIS" Європейського Союзу. Показником діяльності "Євро регіону "Буг" може бути його вступ до Асоціації Європейських Прикордонних Регіонів. Рішення про членство "Євро регіону "Буг" одноголосно прийняте Президією цієї Асоціації в грудні 1996 року [5: 2].

Волинська область має великий досвід співпраці органів місцевого самоврядування та виконавчої влади зі своїми сусідами прикордонними воєводствами Республіки Польща. Якісно новим рівнем організації співробітництва стало створення транскордонного об'єднання "Євро регіон "Буг". Ідея, закладена в ньому, допомагає у створенні своєрідного економічного комплексу, що повинно сприяти розширенню різносторонніх зв'язків на міжрегіональному рівні. Для успішної діяльності "Євро регіону "Буг" реалізовується цілий комплекс заходів, пріоритетними серед яких є розбудова кордону та прикордонної інфраструктури, охорона навколишнього середовища, промислова кооперація, сільське господарство, наука, культура, розвиток місцевого самоврядування. В рамках Євро регіону місцеві органи влади співпрацюють з органами влади прикордонних воєводств Польщі, розробляють спеціальні комплексні програми економічної, культурної та гуманітарної взаємодії. Окремі зв'язки, часто спонтанні, на території "Євро регіону Буг" трансформувались в конструктивне прикордонне співробітництво на довготривалій основі, яке впливає на економічне, соціальне та культурне життя в цьому регіону. В ході офіційного візиту до Республіки Польща 25-26 червня 1996 року. Президенти обох держав висловили свою підтримку в розвитку співпраці в рамках "Євро регіону "Буг", проте успішне виконання поставлених завдань у вирішальній мірі залежить від ініціативи місцевих органів влади та їх узгоджених дій.

Сучасний стан функціонування транскордонного об'єднання "Євро регіон "Буг" характеризується тим, що координатором соціально-економічних процесів головним чином є адміністративні органи. Їх активність, ініціатива якраз обумовлюються лише початковим станом його формування. Подальші процеси повинні реалізовуватись через ринкові структури. Завдання адміністрацій за таких умов буде зводитись, головним чином, до забезпечення через систему важелів (економічних, правових, організаційних) оптимального співвідношення між особистими, регіональними та державними інтересами в ході реалізації відповідних програм.

Проведені в процесі дослідження аналіз організаційних та економічних аспектів формування транскордонного співробітництва, опрацювання його методологічної і нормативно-правової бази, матеріалів Держкомстату України, міжнародних конференцій, узагальнення досвіду загальноєвропейської кооперації на державному і міждержавному рівні дозволяє зробити такі висновки:

- транскордонне співробітництво є важливим напрямом міжнародної інтеграції;
- євро регіони виступають однією з основних організаційних форм транскордонного співробітництва, яка має за мету спільно і узгоджено стимулювати соціально-економічний розвиток прикордонних територій;
- світова практика показує, що важливим фактором при формуванні і подальшому функціонуванні євро регіонів є вибір території регіону з точки зору оптимальних його розмірів та географічного розташування;
- формування євро регіонів передбачає дотримання принципу поступовості та поетапності;
- транскордонне співробітництво може бути ефективним лише в разі сформування соціально-економічного середовища для активного включення в цей процес ринкових структур;
- ефективність співробітництва в рамках регіону забезпечується при послідовній інтеграції держав через інтеграцію регіонів, а не навпаки;
- транскордонне співробітництво може успішно розвиватися лише в тому випадку, коли адміністративна територія буде реальною суб'єктом зовнішньоекономічних відносин;
- Україна, займаючи вигідне географічне положення в Європі, далеко не повною мірою використовує цей фактор у розв'язанні своїх соціально-економічних проблем;

- сучасний стан нормативно-правової бази та державного механізму регулювання транскордонного співробітництва не відповідає вимогам часу, рівню розвитку співробітництва прикордонних територій;

- найменші адміністративно-правові прогалини в регулюванні транскордонного співробітництва ведуть до деформації видів, форм і методів прикордонної взаємодії;

- прикордонні території мають ряд сприятливих географічних, економічних і соціальних передумов створення ВЕЗ;

- ВЕЗ на прикордонних територіях можуть стати активним елементом транскордонної взаємодії України з Західними сусідами;

- основна увага в транскордонному співробітництві Волинської області в рамках „Євро регіону Буг” приділяється комплексу заходів, спрямованих на розбудову кордону та кордонної інфраструктури, охорону навколишнього середовища, велика спільна робота зроблена в таких напрямках як промислова кооперація, наука, культура, підготовка кадрів.

Література

1. Закон України “Про загальні засади створення спеціальних (вільних) економічних зон // Діло, 1992, 25-27 листопада. 2. Беленський П.Ю., Долішній М.І. Регіональні основи транскордонного співробітництва // Регіональна економіка, 1996, № 1-2. 3. Європейський Буг: Волинська область // За ред. Б.П.Клімчука, П.В.Луцишина, В.Й.Лажніка. – Луцьк: Редакційно-видавничий відділ Волинського університету, 1997. 4. Луцишин П.В. Європейський Буг: обласний суспільно-географічний комплекс: територія, методика, практика. – К.: ІСД МО, 1996. 5. Яковлев Г. На основі співпраці // Аверс-пресс, 1997, 9 січня.

Yevhen Tkach, Olena Sukhovershko

ORGANIZATIONAL AND FUNCTIONAL CHARACTERISTICS OF THE “EUROREGION “BUG”

There was presented the structure of managerial bodies of European region “Bug” and their rights and responsibilities were investigated. The author characterized the symposiums, seminars, meeting and congresses being held after the creation of European region “Bug”.

УДК 334.738; 334.763